

سازمانهای بین المللی

و مجموعه فعالیتها

محمود توانا

انتشارات نایره

سرسنبله	توانا، محمود ۱۳۳۷ -
عنوان و نام پدیدآور	سازمانهای بین المللی و مجموعه فعالیتهای / محمود توانا
مشخصات نشر	تهران : نايره؛
مشخصات ظاهري	۳۱۲ ص.
شابک	978-964-9542-30-0
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	سازمان ملل متحد
موضوع	سازمانهای بین المللی
رده بندی کنگره	۱۳۹۰ س۲ ۹/ت JZ4839
رده بندی دیویی	341/2
شماره کتابخانه ملی	2396908

● سازمانهای بین المللی و مجموعه فعالیتهای

- مؤلف : محمود توانا
- ناشر : انتشارات نايره
- ناشر همکار : انتشارات گروه مهندسی - پژوهشی ساحر
- ناشر همکار : انتشارات پارسه
- چاپ اول : تابستان ۱۳۹۰
- تیراژ : ۱۰۰۰ جلد
- قیمت : ۱۰۰۰۰ تومان
- صفحه آرائی : گروه مهندسی - پژوهشی ساحر
- طرح جلد : مهدیه توانا
- چاپ و صحافی : فناوری اطلاعات پارسه
- شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۵۴۲-۳۰۰۰

کلیه حقوق مادی و معنوی اثر متعلق به انتشارات نايره میباشد

مراکز پخش :

۶۶۹۱۹۲۶۷ - ۶۶۰۶۵۹۹۶ - ۰۹۱۲۳۴۴۷۳۵۸

✓ گروه مهندسی - پژوهشی ساحر

۷۷۲۶۳۶۵۹ - ۰۹۱۲۲۰۷۳۰۸۴

✓ انتشارات پارسه

www.paarseh.com

www.saaheer.com

تقدیرم به مادر و پدرم؛ به فاطمه محبت‌های صادقانه‌شان،
و زحمتهایی که برایم کشیده‌اند، که اجر آنها فقط با خداست،
و تقدیرم به همه کسانی که در زندگی‌ام از الطافشان بهره‌مند بوده‌ام.
و با آرزوی توفیق الهی و فو شیفتی برای آنان در کلیه شئون زندگی.

www.ketab.ir

تقدیر و تشکر

در ترجمه بخش‌هایی از این کتاب، از همکاری و تلاش افرادی استفاده نموده‌ام که باید در اینجا از خانمها مهری شادالوئی، فاطمه مجیدی، عاطفه عابدی، منصوره نودهقان، ژیللا و ثریا قربانی باغچه‌حق، زهره شاه‌محمدی، مونا مجیدی‌راد و شهره پژند تشکر کرده و برای آنان آرزوی موفقیت در زندگی نمایم.

همچنین لازم است از مساعدتها و الطاف بی‌دریغ برادرم مهندس مهرداد توانا و همکاران محترمشان که در آماده‌سازی و چاپ این کتاب در حق من روا داشته‌اند، قدردانی و سپاسگزاری نمایم.

محمود توانا

۱۳۹۰

مقدمه

در یونان و روم باستان، نهاد عهده‌دار حمایت از منافع اتباع آنان که در بنادر کشورهای خارجی به تجارت اشتغال داشتند، «کنسول» نامیده می‌شد. مدتی بعد به علت عدم هرگونه مسئولیت سیاسی کنسول در خارج از کشور، افراد دیگری به عنوان نماینده سیاسی کشور متبوع به نام «سفیر» به خارج اعزام شدند. از قرن پانزدهم، این دیپلماسی دوگانه (کنسول - سفیر)، بنا به پیشنهاد حکومت‌های ایتالیا جای خود را به «سفیر دیپلماتیک دائم»^۱ داد و شیوه مبادله سفرا به همراه هیأت دیپلماتیک، از آن تاریخ به بعد مرسوم گردید.

به مرور زمان، گسترش روابط بین‌المللی و پیچیدگی آن، ناتوانی سفرای دائم را در حل مسائل جهانی و منطقه‌ای آشکار ساخت. در برخی موارد، اختلافات نه تنها دربرگیرنده دو کشور بلکه چندین کشور را شامل می‌شد. لذا تنها راه دستیابی به حل مسالمت‌آمیز اینگونه اختلافات، مذاکرات چندجانبه‌ای بود که می‌بایستی از طریق تشکیل کنفرانس‌های بین‌المللی متشکل از نمایندگان کشورها انجام می‌شد.

تردیدی نیست که تجارت و ارتباطات روزافزون بین‌المللی باعث پیدایش و توسعه سازمان‌های بین‌المللی بوده و هست. از نیمه قرن نوزدهم، گرایش کشورها به تشکیل چنین مجامعی بیش از پیش مطرح گردید و از سوی دیگر، پیشرفت مکانیسم‌های ارتباطی و گسترش تجارت بین‌المللی، نیاز به تأسیس نهادهایی را مشهود ساخت که باید بر اساس مقررات خاصی فعالیت می‌کردند. لذا این نیاز را می‌توان اساس تشکیل سازمان‌های بین‌المللی محسوب نمود.

برای ورود به موضوع، مطالب در کتاب حاضر در چهار فصل تنظیم گردیده است. فصل اول برای آشنایی با موضوع، کلیاتی از سازمان‌های بین‌المللی را ارائه می‌دهد. در

^۱ - Permanent Diplomatic Ambassador

فصل دوم به جامعه ملل بعنوان نخستین سازمان بین‌المللی پرداخته و به پیشینه، شرایط عضویت و خروج، ارکان آن سازمان و نقاط قوت و ضعف‌هایی که باعث افول آن نهاد شد، اشاره می‌گردد. در فصل سوم کتاب به زمینه‌های پیدایش سازمان ملل متحد، اهداف و اصول سازمان و منشور ملل متحد، شرایط عضویت و خروج از سازمان، ارکان اصلی و فرعی آن و همچنین نمونه‌هایی از سازمان‌های تخصصی وابسته به خانواده ملل متحد به تفصیل پرداخته می‌شود. فصل چهارم نیز ضمن تعریف و طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی از دیدگاه‌های گوناگون، به تشریح اهم آن سازمان‌ها و فعالیت‌های آنان اختصاص یافته است.

در بخش ضمایم نیز اطلاعات مفیدی نسبت به سازمان‌های بین‌المللی و اعضای آنها طبقه‌بندی و ارائه گردیده است تا خواننده اشراف بیشتری نسبت به موضوع پیدا نماید. امید است که در مجموع، این اقدام اندک بتواند شناختی اولیه و کلی نسبت به اهمیت سازمان‌های بین‌المللی و نحوه و میزان فعالیت‌های آنها در ابعاد و حوزه‌های گوناگون برای مخاطب ایجاد کرده و شرایط مطلوبی را برای مطالعات بیشتر فراهم نماید.

در پایان مقدمه، ذکر این نکته ضروری است که علی‌رغم وجود نکات مثبت در فعالیت‌های سازمان‌های بین‌المللی، این سازمان‌ها در مقاطعی ناکارآمدی‌هایی نیز داشته و دارند که از دید برخی از منتقدان آنها، منشاء آن ناکارآمدی‌ها، دخالت قدرت‌های بزرگ و نظام سلطه جهانی در روند فعالیت سازمان‌های بین‌المللی تلقی می‌گردد.

فصل اول - کلیات سازمان‌های بین‌المللی

- ۱- پیشینه ۱۶
- ۲- تعریف سازمان‌های بین‌المللی و ویژگی‌های آنها ۲۲
- ۳- شخصیت بین‌المللی سازمان‌های بین‌المللی ۲۳
- ۴- آثار حقوقی کسب شخصیت بین‌المللی توسط سازمان‌ها ۲۳
- ۵- صلاحیت سازمان‌های بین‌المللی ۲۴
- ۶- شرایط عضویت در سازمان‌های بین‌المللی ۲۴
- ۷- زمینه‌های تاریخی مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی ۲۵
- ۸- منابع حقوقی مزایا و مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی ۲۷
- ۹- انواع مصونیت‌های سازمان‌های بین‌المللی ۲۷

فصل دوم - پیدایش جامعه ملل

- ۱- پیشینه ۳۰
- ۲- خروج از جامعه ملل ۳۲
- ۳- ارکان جامعه ملل ۳۳
- ۴- ضعف‌های جامعه ملل ۳۳

فصل سوم - پیدایش سازمان ملل متحد

- ۱- پیشینه ۳۶
- ۲- اهداف و اصول سازمان ملل متحد ۴۲
- ۳- شرایط عضویت در سازمان ملل متحد ۴۳
- ۴- وضعیت دولت‌های غیرعضو در سازمان ملل متحد ۴۴
- ۵- شرایط خروج ارادی، اخراج، تعلیق عضویت و تعلیق حق رأی ۴۴

- ۶- ارکان اصلی سازمان ملل متحد..... ۴۶
- الف - رکن اول: شورای امنیت..... ۴۶
- نهادهای وابسته به شورای امنیت:..... ۴۸
- (۱) ترکیب شورای امنیت..... ۴۸
- (۲) حق وتو..... ۵۲
- ب - رکن دوم: مجمع عمومی..... ۵۵
- (۱) ترکیب اعضای مجمع عمومی..... ۵۶
- (۲) نحوه رأی‌گیری در مجمع عمومی..... ۵۶
- (۳) وظایف و اختیارات..... ۵۸
- (۴) صلاحیت‌های انحصاری مجمع عمومی..... ۵۹
- (۵) صلاحیت‌های غیرانحصاری مجمع عمومی..... ۶۱
- (۶) نهادهای وابسته به مجمع عمومی..... ۶۳
- (۷) آیین کار مجمع عمومی..... ۶۴
- شورای حقوق بشر..... ۶۵
- سازمان‌های بین‌المللی حاضر در شورای حقوق بشر..... ۷۱
- دفتر کمیساریای عالی حقوق بشر سازمان ملل متحد..... ۷۳
- ج - رکن سوم: دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۸۰
- (۱) پیشینه..... ۸۰
- (۲) ساختار و تشکیلات دیوان..... ۸۱
- (۳) صلاحیت دیوان بین‌المللی دادگستری..... ۸۲
- د - رکن چهارم: شورای اقتصادی و اجتماعی..... ۸۷
- (۱) وظایف و اختیارات شورای اقتصادی و اجتماعی..... ۸۷
- کمیسیون‌های کارکردی شورا..... ۸۸
- کمیسیون‌های منطقه‌ای شورا..... ۸۸
- کارگزاری‌های تخصصی شورا..... ۸۸
- گروه بانک جهانی..... ۸۸

- کمیته‌های دائمی ۸۹
- نهادهای شورا ۸۹
- ۲) ترکیب اعضای شورا ۸۹
- ۳) رابطه شورا با سازمان‌های غیردولتی ۹۰
- ۴) کمیسیون‌های منطقه‌ای ۹۱
- هـ - رکن پنجم: دبیرخانه ۹۶
- دبیرکل ۹۸
- الف) نحوه تعیین دبیرکل ۹۸
- ب) وظایف اداری دبیرکل ۱۰۰
- ج) وظایف اجرایی دبیرکل ۱۰۰
- و - رکن ششم: شورای قیمومت ۱۰۴
- ۱) پیشینه ۱۰۴
- ۲) نظام قیمومت ۱۰۴
- ۷- ارکان فرعی سازمان ملل متحد ۱۰۶
- الف - ارکان فرعی مجمع عمومی ۱۰۶
- ب - ارکان فرعی شورای اقتصادی و اجتماعی ۱۰۷
- ج - ارکان فرعی شورای امنیت ۱۰۸
- نمونه فعالیت‌های سازمان ملل متحد در جهت برقراری صلح ۱۱۴
- ۸ - سازمان‌های وابسته به سازمان ملل متحد ۱۲۰
- الف - سازمان‌های تخصصی ۱۲۰
- ب - دفاتر و برنامه‌ها، آژانس‌ها و سازمان‌های وابسته: ۱۲۱
- ج - معرفی و شرح فعالیت سازمان‌ها: ۱۲۳
- ۱) سازمان بین‌المللی کار ۱۲۳
- ۲) سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد ۱۲۵
- ۳) سازمان بهداشت جهانی ۱۲۷

- ۴) برنامه جهانی مبارزه با ایدز ۱۳۰
- ۵) سازمان بین‌المللی مهاجرت ۱۳۲
- ۶) سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد ۱۳۳
- ۷) صندوق بین‌المللی پول ۱۳۷
- ۸) گروه بانک جهانی ۱۳۸
- ۹) سازمان تجارت جهانی ۱۴۳
- ۱۰) سازمان بین‌المللی هواپیمایی غیرنظامی ۱۵۱
- ۱۱) سازمان بین‌المللی دریانوردی ۱۵۲
- ۱۲) اتحادیه بین‌المللی ارتباطات ۱۵۳
- ۱۳) اتحادیه جهانی پست ۱۵۵
- ۱۴) سازمان جهانی هواشناسی ۱۵۶
- ۱۵) سازمان جهانی مالکیت معنوی ۱۵۷
- ۱۶) صندوق بین‌المللی توسعه کشاورزی ۱۵۹
- ۱۷) سازمان توسعه صنعتی ملل متحد ۱۶۱
- ۱۸) آژانس بین‌المللی انرژی ۱۶۲
- ۱۹) کمیسیون تدارکاتی برای معاهده فراگیر ممنوعیت آزمایش هسته‌ای ۱۶۴
- ۲۰) سازمان ممنوعیت سلاح‌های شیمیایی ۱۶۴
- ۲۱) سازمان جهانی گردشگری ۱۶۵
- ۲۲) برنامه عمران ملل متحد ۱۶۶
- ۲۳) کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان ۱۶۸
- ۲۴) مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد ۱۶۹
- ۲۵) دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد ۱۷۰
- ۲۶) صندوق جمعیت ملل متحد ۱۷۲
- ۲۷) برنامه جهانی غذا ۱۷۳
- ۲۸) صندوق اضطراری کودکان ملل متحد ۱۷۵

فصل چهارم - طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌المللی

- ۱- سازمان‌های بین‌دولتی ۱۹۰
- الف - سازمان‌های بین‌دولتی جهانی ۱۹۰
- ب - سازمان‌های بین‌دولتی فرامنطقه‌ای ۱۹۲
- (۱) جنبش عدم‌تعهد ۱۹۳
- (۲) سازمان کنفرانس اسلامی ۲۰۶
- (۳) سازمان کشورهای صادرکننده نفت ۲۱۰
- (۴) اتحادیه کشورهای عربی ۲۱۳
- (۵) سازمان پیمان آتلانتیک شمالی ۲۱۴
- (۶) سازمان همکاری‌های اقتصادی آسیا-اقیانوسیه ۲۲۰
- (۷) سازمان امنیت و همکاری اروپا ۲۲۵
- ج - سازمان‌های بین‌دولتی منطقه‌ای ۲۲۵
- (۱) سازمان‌های منطقه‌ای آسیایی ۲۲۵
- (۲) سازمان‌های منطقه‌ای اروپایی ۲۲۶
- (۳) سازمان‌های منطقه‌ای آفریقایی ۲۲۶
- (۴) سازمان‌های منطقه‌ای آمریکایی ۲۲۶
- (۵) سازمان‌های منطقه‌ای اقیانوسیه ۲۲۶
- طبقه‌بندی سازمان‌های بین‌دولتی منطقه‌ای ۲۲۷
- دسته اول - سازمان‌های منطقه اروپا و آتلانتیک ۲۲۷
- دسته دوم - سازمان‌های آسیایی و آفریقایی ۲۴۰
- دسته سوم - سازمان‌های قاره آمریکا ۲۶۲
- ۲- سازمان‌های غیردولتی ۲۷۲
- الف - سازمان‌های غیردولتی انتفاعی ۲۷۳
- ب - سازمان‌های غیردولتی غیرانتفاعی ۲۸۲

سازمان ملل و سازمان‌های غیردولتی.....	۲۸۷
۱) سازمان‌های غیردولتی دارای مقام مشورتی عام.....	۲۸۸
۲) سازمان‌های غیردولتی دارای مقام مشورتی خاص.....	۲۸۹
۳) سازمان‌های غیردولتی دارای مقام ویژه.....	۲۹۲
منابع.....	۲۹۴
ضمائم.....	۲۹۶